

FYLKESMANNEN I AUST-AGDER

Miljøvernavdelingen

Heiplanen
v/ John Jastrey

Deres ref.

Vår ref. (bes oppgitt ved svar)
Sak nr. 2010/5874 / PKO

Dato
15.04.2011

INNSPILL TIL REGIONAL PLAN FOR HEIOMRÅDENE SETESDAL VESTHEI RYFYLKEHEIENE OG SETESDAL AUSTHEI FRA FYLKESMANNEN I AUST-AGDER

Vi viser til utkast til plandokument og plankart datert 2. februar 2011 og forslag til retningslinjer og plankart for Aust-Agder oversendt fra Aust-Agder Fylkeskommune fredag 15. april 2011.

Bakgrunnen for planen er oppdrag fra Miljøverndepartementet i brev 12. april 2007, hvor aktuelle fylkeskommuner fikk oppdraget med å utarbeide regionale planer for en helhetlig forvaltning av de fjellområdene som er spesielt viktige for villreinens fremtid i Norge.

Planen er tilpasset regional plan for Hardangervidda når det gjelder mål, retningslinjer og planutforming. Hardangervidda og Setesdalsområdet skal inngå i en felles europeisk villreinregion, og har villreinstammer som har utveksling seg i mellom.

Den regionale planen er utarbeidet i samsvar med plan- og bygningslovens bestemmelser og er en retningsgivende plan uten bindene plankart og juridisk bindende bestemmelser. Det er valgt å bruke hensynssoner som knyttes opp mot retningslinjene i plandokumentet.

Planen vil bli lagt til grunn for videre planlegging innenfor virkeområdet.

Planens utforming og forholdet til plan- og bygningsloven

Planen består av planbeskrivelse, plankart og temakart med hensynssoner. Planbeskrivelsen har retningslinjer til plankartet. Den regionale planen er utarbeidet i samsvar med plan- og bygningslovens bestemmelser og er en retningsgivende plan uten bindene plankart og juridisk bindende bestemmelser. Det er valgt å bruke hensynssoner som knyttes opp mot retningslinjene i plandokumentet. Planen slik den fremstår i plandokument datert 2. februar 2011 har ikke noe arealformål i bunnen. Hensynssonene er da tenkt å knyttes opp mot de enkelte arealformålene i fremtidige kommuneplaner. Den regionale planen skal innarbeides i kommuneplanene når disse rulleres. Planen skal være retningsgivende for kommunene, og skal følges opp og innarbeides ved fremtidig rullering av kommunale planer. At hensynssoner ikke knyttes opp mot et arealformål i en regional plan er etter det vi forstår ikke prøvd ut før. Fylkesmannen viser til e-post fra prosjektleder John Jastrey datert 15. april der han har diskutert denne løsningen med miljøverndepartementet og de har gått god for denne måten å løse det på.

Videre forutsetter vi at innsigelsesretten på kommune- og reguleringsplannivå med grunnlag i regionalplanen ikke påvirkes av at det brukes hensynssoner som ikke er knyttet til ulike arealkategorier.

Det er ønskelig at det omtales nærmere i plandokumentet hvilke hensynssoner etter plan- og bygningsloven som er tenkt benyttet for å ivareta de forskjellige sonene i den videre kommunale arealplanleggingen. Det vil gjøre det lettere for kommunene i neste omgang å følge opp og overføre rammene og føringene som den regionale planen gir i sine arealplaner. Fylkesmannen viser til at LNFR-kategorien kan deles inn i to underformål i plan- og bygningsloven:

Bokstav a omfatter LNFR-områder hvor det bare er "tillatt å oppføre bygninger eller iverksette anlegg eller andre tiltak som er nødvendige for drift av næringsmessig landbruk, dvs. jordbruk, skogbruk eller reindrift, herunder gårdstilknyttet næringsvirksomhet basert på gårdens ressursgrunnlag, jf. veileder T-1443" (Ot.prp. nr. 32 (2007-2008)). Det er her forutsatt at gårdstilknyttet næringsvirksomhet (basert på gårdens ordinære ressursgrunnlag) skal være et tillegg og supplement til en allerede igangværende landbruksdrift, og at det er denne som er hovedvirksomheten på arealet. Dette innebærer at visse former for gårdstilknyttet virksomhet basert på gårdens ressursgrunnlag inngår i LNFR-kategorien uten at det må utarbeides særskilte bestemmelser som åpner for det.

Bokstav b omfatter LNFR-områder hvor det i tillegg tillates spredt bolig, fritids- eller næringsbebyggelse etter § 11-11 nr. 2. Det siktes her til bebyggelse som ikke anses å være en del av landbruk. Det er et krav at bebyggelsens omfang, lokalisering og formål er nærmere angitt i plan. Tiltakene kan gjennomføres på grunnlag av enkeltsakshandling, eller på grunnlag av reguleringsplan. Via slike bestemmelser kan det åpnes for bygging av spredt næringsbebyggelse, for eksempel utleiehytter for utmarksnæring. I veileder T-1443, oppfordres kommunene til å planlegge for tilleggsnæringer, for eksempel ved utarbeidelse av bestemmelser i tilknytning til LNFR-områder i kommuneplanens arealdel. Det kan gis bestemmelser til LNFR-formålet gjennom § 11-9 "Generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel" eller § 11-11 "Bestemmelser til arealformål etter § 11-7 nr. 5 og 6.

Generelt om forslaget til retningslinjer for nasjonalt villreinområde (NVO) og retningslinjer for hensynssone – randsone villrein for Aust-Agder.

Fylkesmannen i Aust-Agder viser til forslag til nye retningslinjer for Aust-Agder og kart oversendt fra Aust-Agder fylkeskommune fredag 15. april 2011. Dette er i utgangspunktet retningslinjer som er omforent og diskutert fram i dialog mellom kommunene, fylkeskommunen og fylkesmannen.

Det er ikke enighet om alle detaljer i det oversendte forslaget, men det overordnede grepet støttes av både kommuner, Aust-Agder fylkeskommune og Fylkesmannen i Aust-Agder. Fylkesmannen vil nedenfor kommentere deler av retningslinjene og gjøre rede for sitt syn i forhold til disse.

I det oversendte forslaget til retningslinjer fra Aust-Agder fylkeskommune åpnes det ikke for annen utmarksnæring verken i NVO eller i hensynssone – randsone villrein. Dette er en forutsetning for at Fylkesmannen kan stille seg bak det omforente forslaget. Fylkesmannen kan ikke godta at det åpnes opp for annen næring innafor NVO eller hensynssone – randsone villrein enn det som ligger i begrepet *landbruk pluss*, eller tillatt virksomhet under arealformålet LNFR a).

I dialogen med kommunene og fylkeskommunen har Fylkesmannen lagt vekt på at det mest sentrale for å sikre en levekraftig bestand av villrein i Setesdal Vesthei Ryfylkeheiene og Setesdal Austhei er å sikre trekkområder (mellom Aust- og Vestheia, interne trekkområder både på Aust- og Vestheia og trekkområder mot Hardangervidda), kalvingsområder og viktige vinterbeiteområder for rein både på Aust- og Vestheia. I tillegg er det lagt vekt på å sikre de viktigste sommerbeiteområdene på Austheia. Fylkesmannen mener at dette er en forutsetning for at man skal kunne ta vare på villreinen i dette området. Vi har derfor i dialogen med kommunene understreket dette sterkt, og derfor i mindre grad lagt vekt på å sikre alt potensielt villreinbeiteområde på Aust- og Vestheia. Det er de viktigste områdene som det er lagt størst vekt på å sikre for fremtiden.

Kommunene har også vist stor forståelse for denne prioriteringen, og har godtatt avgrensningene i kartet slik de ligger i dag. Kommunene er også klare på at de er godt motivert for å følge opp intensjonene bak forslaget til retningslinjer for Aust-Agder.

Retningslinjer for hensynssone nasjonalt villreinområde

Som det fremgår av forslaget legges det ikke opp til å åpne for annen utmarksnæring en det som ligger i begrepet landbruk Pluss, eller tillatt virksomhet under arealformålet LNFR a) i plan og bygningsloven. Dette er viktig for å gi tydelige signaler om at nasjonalt villreinområde (NVO) er områder der man ikke ser for seg etablering av områder for spredt næring.

I forslaget fra fylkeskommunen defineres landbruks-utmarksnæringer som "*støling, beitebruk, opplevelsesnæring, jakt og fiske og for videresalg av jakt- og fiskeprodukt og foredling av fisk*". Slik begrepet landbruk Pluss er beskrevet i veileder T-1443 Plan- og bygningsloven og Landbruk Pluss er det en forutsetning for at man kan tillate "*å oppføre bygninger eller iverksette anlegg eller andre tiltak som er nødvendige for drift av næringsmessig landbruk*" at tiltaket er en del av den næringsmessige driften av landbrukseiendommen.

I forslaget til retningslinjer fra kommunene var det i definisjonen for landbruk – utmarksnæring åpnet opp for at egen jakt og fiske skulle defineres inn i dette landbruksbegrepet. Ved å ta inn egen jakt og fiske mener Fylkesmannen at det også åpnes opp for at jakt og fiske til egen husholdning kan tillegges vekt når man ønsker å restaurere, gjenoppbygge eller etablere nye bygg. Landbruk Pluss understreker at tiltakene skal være en del av driften av næringsmessig landbruk, og Fylkesmannen mener at det i en søknadsprosess må dokumenteres/ sannsynliggjøres at inntekter fra landbruksnæring og eventuell tilleggsinntekt med utgangspunkt i det foreslåtte tiltaket er en vesentlig del av landbruksdrifta for at man skal kunne søke om slike tiltak. Fylkesmannen støtter derfor Aust-Agder fylkeskommune sitt forslag til definisjon av landbruk-utmarksnæring slik at man holder seg innenfor det som i dag ligger i begrepet landbruk Pluss.

I retningslinjene for NVO er det et eget underkapittel som omtaler ivaretagelse av gamle stølslandskap. I dette kapitlet legges det opp til at det vil være mulig å dispensere fra byggeforbudet og LNF-formålet dersom grunneier ønsker å ivareta eller restaurere stølsområder, selv om det ikke lenger er aktiv drift på eiendommen som kan dokumenteres som landbruks- eller utmarksnæring. Det åpnes for at man kan dispensere for dette formålet etter en vurdering der det skal "skje i minst mulig konflikt med villreinens arealbruk etter vurderinger basert på oppdatert kunnskap i samsvar med plan". Fylkesmannen har akseptert dette men er usikker på hvilket omfang dette vil kunne få. I Aust-Agder er dette mest aktuelt i Valle kommune. Fylkesmannen ber derfor om at det gjøres undersøkelser knyttet til hvor stort omfang dette vil kunne få i Valle kommune.

Retningslinjer for hensynssone – randsone villrein

Fylkesmannen vil understreke at i forslaget fra Aust-Agder fylkeskommune legges det opp til en mer restriktiv holdning i hensynssone – randsone villrein en det som er tilfelle i resten av planområdet.

Kommunene i Aust-Agder har vært meget tydelige på at de ønsker klare grenser og forutsigbarhet i forhold til vektning av villreininteresser i kommunens planarbeid. De ønsker derfor ikke en brei randsone der man skjønsmessig skal vurdere tiltak opp mot villreininteressene. Med dette som utgangspunkt har man derfor landet på at man ønsker en stram forvaltning i randsone mot at villreininteressene utenfor disse områdene vil være avklart (tillegges vekt i arealplanarbeidet i kommunene på lik linje med andre viltinteresser).

Hensynssonen – randsone villrein har på mange måter de samme rammene som for NVO-hensynssonen med unntak av at det legges opp til at man i større grad kan styre ferdsele / bruken av området gjennom året. Det legges ikke opp til at man skal kunne etablere ny bebyggelse i denne sonen. I forhold til annen utmarksnæring vil situasjonen i hensynssone – randsone villrein være som i NVO. Tiltak som ligger innenfor LNFR – arealkategori a i plan og

bygningsloven vil kunne etableres etter nærmere avklaring i forhold til villreininteresser. Tiltak som ligger innenfor LNFR – arealkategori b i plan og bygningsloven vil det ikke bli åpnet for i denne hensynssonen.

Fylkesmannen i Aust-Agder har med dette som utgangspunkt åpnet opp for at noen kalvingsområder nord i Setesdalen kan ligge i denne hensynssonen under forutsetning av at det ikke åpnes opp for ferdsel i området i kalvingsperiodene til villrein. I disse periodene vil hensynssone – randsone villrein ha de samme restriksjonene som inne i det nasjonale villreinområdet.

Spesielle områder

Bjørnevatn og Everdalen

I Valle kommune har det spesielt vært diskutert områdene i tilknytning til Bjørnevatn på Austheia og Everdalen på Vestheia.

Fylkesmannen i Aust-Agder har akseptert at hyttene som ligger inne i den vedtatte kommuneplanen for Bjørnevatn kan bygges ut i henhold til denne planen. Utover dette skal det ikke etableres ny fritidsbebyggelse i dette området.

Villreinen trekker regelmessig gjennom Bjørnevatenområdet i slutten av april og begynnelsen av mai. I samtale med Valle kommune har det blitt understreket at i dette området er villreinen spesielt sårbar for forstyrrelser i trekkperioden. Det er enighet mellom Valle kommune og Fylkesmannen om at løyper i området skal stenges i perioden da villrein trekker gjennom området. Dette for å redusere barriereeffekten dette området har på villrein under trekket.

I forslaget til retningslinjer fra Setesdalskommunene er det et eget kulepunkt som omhandler eksisterende hytter i hensynssone – randsone villrein. I dette punktet står det at “eksisterende hytter i randsone kan utvikles i tråd med bestemmelser om størrelse for hytter i LNF-området i gjeldene kommuneplan”. Dette kan ikke Fylkesmannen i Aust-Agder akseptere. I for eksempel Valle kommune vil da hytter i hensynssone – randsone villrein kunne utvides opp til 120 m² BTA. Vi kan akseptere at det åpnes opp for en moderat fornyelse av eksisterende hytter i Everdalen og Bjørnevatn, men ikke at hytter skal kunne utvides til BTA på 120 m². Fylkesmannen mener at det må utarbeides egne planretningslinjer i forhold til Everdalen og Bjørnevatn. Eventuelt må det settes en maksimalgrense på utviding / opprusting av hytter på 60 evt. 80 m² BTA. Dette er områder som brukes en god del av villrein, og eventuell utvidelse av hytter må være moderate og vurderes i forhold til villreininteressene. Fylkesmannen i Aust-Agder kan ikke akseptere kulepunktet slik det står i forslaget fra kommunene.

Bjåen

Området som ligger sør og øst for riksvei 9 ved Bjåen ligger i forslaget fra Aust-Agder fylkeskommune inne som hensynssone – randsone villrein. Bykle kommune ønsket i utgangspunktet at dette området skulle legges ut som bygdeutviklingssone for å sikre drift av eksisterende gårdsbruk ved Bjåen. Fylkeskommunen mener at å legge disse arealene inn i hensynssone – randsone villrein ikke vil være til hinder for eksisterende bruk av dette arealet i tilknytning til landbruksdrifta på Bjåen. Fylkesmannen i Aust-Agder støtter fylkeskommunen sitt syn, og legger til grunn at selv om dette området ligger i hensynssone – randsone villrein skal dette ikke være til hinder for bruk av eksisterende fulldyrka innmark og bruk av området mellom Flottestøylen og Hemlemoen som utmarksbeite.

Bygdeheii og Enden i Bykle kommune

Både Bygdeheii og Enden i Bykle kommune er viktige kalvingsområder for villrein. I forslaget fra Aust-Agder fylkeskommune er disse områdene lagt inn som hensynssone – randsone villrein. I samtale med Bykle kommune er det lagt stor vekt på disse områdene. Både kommunene og Fylkesmannen er enige i at det ikke skal åpnes opp for ferdsel i disse områdene i kalvingsperiodene for villrein. I disse periodene vil denne randsonen ha et like strengt, eller strengere, regelverk en det som gjelder for det nasjonale villreinområdet. Med dette som

utgangspunkt har Fylkesmannen akseptert at disse områdene ligger i hensynssone – randsone villrein.

Med hilsen

Jan Atle Knutsen
fylkesmiljøvernshjef

Per Ketil Omholt
rådgiver

Brevet er elektronisk godkjent og sendes uten underskrift.
Saksbehandler: Per Ketil Omholt

Kopi til:

Fylkesmannen i Vest-Agder

Fylkesmannen i Telemark

Aust-Agder Fylkeskommune v/ Hans Fløystad

Fylkesmannen i Rogaland

Postboks 513 Lundsiden

Postboks 2603

Postboks 59

4605

3702

4001

Kristiansand S

SKIEN

Stavanger